

Et Per Højholt-brev om »Havet komplet«

‘Havet komplet’ appeared in Per Højholt’s *Lynmuseet og andre blindgyder* (1982; The Lightning Museum and other Blind Alleys). The author commented on it in a letter from 1991 addressed to Aage Jørgensen. This letter is a source for understanding Højholt’s poetics. The letter is published and annotated in this article.

Nedenstående brev er svar på en henvendelse fra mig til Per Højholt i forbindelse med en forespørgsel fra Annelies van Hees, Universiteit van Amsterdam, om »Havet komplet« i *Lynmuseet og andre blindgyder*.¹ Hvad henvendelsen til Højholt præcist gik ud på, ved nu kun papirkurven; måske har den drejet sig om *Historisk Vademecum* som blindgydens mulige kilde.² Men Højholts svar gik langt ud over spørgsmålet – det antog karakter af et poetikbidrag – og fortjener følgelig en bedre skæbne end som så. Det blev naturligvis videresendt til Annelies van Hees og har utvivlsomt afsat spor i den trykte version af hendes foredrag ved IASS-konferencen i Trondheim 1990.³

[Hørbylunde] 22.1.91

Kære Aage Jørgensen.

Tak for dit brev. Jeg vil gerne hjælpe mest muligt og gør det hermed. Jeg skriver til dig, men du kan tage en kopi af brevet til Annelies van Hees, hvis forelæsning jeg har fået refereret af Harly Sonne, tidl. professor i Utrecht, så jeg ved lidt besked.⁴

Historisk Vademecum er ikke kilde til hverken »Havet komplet« eller nogen anden blindgyde. Jeg har blot brugt dens skrivemåde til efterfølgelse, idet dens pedanteri og omsorg er uovertruffet. Den halvvidenskabelige, gammelmodige stil er derfra. Og den parodierende omstændelighed med lange sætninger, hvor skredet i handlingen kan indlægges næsten upåfaldende som en slags *syntaktisk* manøvre.

Oplysningerne om Ballum og springfloderne har jeg dels fra Trap Danmark, dels fra L.P. Kochs overudførlige biografi om Brorson, om det er udgaven fra 1918 eller fra 1932 husker jeg ikke. Jeg har hugget hele sætninger derfra.⁵

Hvis man har viden, interesse og flid til det er det i orden at betragte historien som en litteraturhistorisk allegori, selv om det allegoriske kun lader sig oprette af historiens fantastiske sider. Jvnf. Todorovs betragtninger over allegorien, der med den fantastiske litt. pludselig har fået hjemret, trods modernismens afsmag for dens moralske aflejringer.⁶

Dette sidste tegnes der konturer af derved at fortællingen om enken jo er et folkesagn oprindelig, fortalt i en samling af sagn, genfortalt af Paul la Cour engang, og der læst af Karen Blixen, som så lavede sin historie på de mange lag af litteratur,⁷ – hvorpå jeg så blasfemisk tager en af hendes personer, Morten fra »Et

Familieselskab i Helsingør«, gengangeren,⁸ og lader ham fortælle »moderens« historie netop på de kanter hvor den oprindelig (?) udspillede, og han lyver, dvs. hun, Blixen, lyver. Historien som litterær form konfronteret med »virkeligheden« er løgn, naturligtvis. Men sand i litterær forstand.

Min viden om kniplinge-industrien osv. har jeg fra bøger af Sigurd Schoubye og Emil Hannover.⁹ Krydsklipningen fra knipling til springflodens skum troede jeg var min egen, indtil Erik A. Nielsen sendte mig vedlagte billede, som jeg ikke aner hvor han har fra, men som er gengivet i *Rocky Mountains*, festskriftet til min 60 års dag.¹⁰ Forholdet mellem facts og fiction er altid dialogisk.

Jeg opfatter ikke fortællingen som en litteraturhistorisk allegori, men skal ikke benægte, at det kan lade sig gøre. Jeg tænker den snarere som – på et litterært plan – en slags opgør med den naive tro på fortællingen, et slags lille opgør med Lyotard's store fortælling,¹¹ og et opgør med modernitetens forkastelse af enhver fortælling. Der *kan* stadig fortælles, men ikke uden at parodien tages iagt, den er vejen til fortællingen nu, pga. den overvældende litteraritet. Den naive læser skal tilfredsstilles også, ved at en motor hele tiden dunker i fortællingens bund, en episk motor, der driver læseren igennem historien, men jo intet egentlig forklarer.

Men jeg synes meget godt om tanken, at en litteraturhistoriker slikker på historien og opfatter den som den bløde nougat, den også er – for feinschmeckere. Maddingen *er* lagt ud, som du nok har opdaget det.

Til slut en helt afsides sag: Tak for dine omhyggelige litteraturhenvisninger mange steder gennem årene, og for dit bibliografiske arbejde. Det er påskønnet, selv af en der er offer.

Mange hilsener
Per Højholt¹²

Noter

1. Per Højholt, »Havet komplet«, *Praksis 4: Lymuseet og andre blindgyder*, 1982, s. 51-64. Optrykt i *Blindgyder* [*Praksis 4, 6 og 7*], 2001, s. 44-55.
2. *Historisk Vademecum*, 1833, 746 s., rummer småstykker fra *Archiv for Historie og Geographie*, 1820-32. Højholt nævner i en note værket som en »skjult kilde [...], hvis stil lejlighedsvis parodieres« (1982, s. 71; 2001, s. 156).
3. Annelies van Hees, »Fremmedgjorte kniplinger – en læsning i Per Højholts 'Havet komplet'«, i Asmund Lien (red.), *Modernismen i skandinavisk litteratur som historisk fenomen og teoretisk problem. Foredrag på den XVIII studiekonferanse i International Association for Scandinavian Studies (IASS), arrangeret av Nordisk institutt, Universitetet i Trondheim 29. juli – 3. august 1990*, 1991, s. 207-213 (Nederlandsk version: »Gerafelde kant. Over 'De zee compleet' van Per Højholt«, *De Gids*, 156, 1993, s. 1010-1016).
4. Harly Sonne (professor i Utrecht 1981-89) har selv bidraget til forståelsen af Højholts tekst (»Det virker i praksis«, *Kritik*, nr. 62, 1982, s. 92-104, spec. s. 101-03). Sonne har også, s.m. Christian Gramby, analyseret »Gittes mo-

nolog om Alperne«, *Litteratur & Samfund*, nr. 46: *Litteraturteori*, 1990, s. 72-89.

5. J.P. Trap, *Danmark*, 5. udg., bind 10, 1967, s. 656-662 (»Ballum sogn«). L.J. Koch, *Hans Adolf Brorson og hans Psalmer*, 1918, 61 s. (»et fordringsløst Foredrag i udvidet Skikkelse«). Id., *Salmedigteren Brorson. En Mindebog til Tohundredaaret for hans Julesalmer*, 1931, 230 s. (hvis del II, om salmerne, indoptager 1918-foredraget); 2. udg., 1932, 240 s. (med enkelte tilføjelser). – Det er sidstnævnte, Højholt har benyttet; »den frygtelige Stormflodsnat i Efteraaret 1634, da Vandet gik til Loftsbjælkerne i Præstegaarden«, nævnes s. 12; Brorsons fars død 28.3.1704 omtales s. 16, men uden at den relateres til nogen stormflod (dog kom der én nogle måneder senere, i december); og den svagelige stedfaders stormflodsforårsagede »Helsot« og død nogle måneder senere omtales s. 50-51.
6. Tzvetan Todorov, *Introduction à la littérature fantastique*, Paris 1970. På dansk ved Jan Gejel 1989. Ny udg., 2007.
7. F. Ohrt (udg.), *Udvalgte sønderjydske Folkesagn*, 1919, s. 70-72 (»Sorg-Agre«); Paul la Cour, »Danske Sagaer«, *Tilskueren*, 1931, s. 231-240 (»Sorg-Agre« figurerer som »en foreløbig Prøve« på planlagt sagnstof-bearbejelse); Karen Blixen, »Sorg-Agre«, *Vinter-Eventyr*, 1942, s. 261-304.
8. Morten de Coninck, kaperen i »Et Familieselskab i Helsingør« (*Syv fantastiske Fortællinger*, 1935, s. 271-334), der forud for sit bryllup forsvinder for først igen at vise sig for sine søstre Fanny og Eliza efter sin død ved hængning i Havana.
9. Sigurd Schoubye, *Kniplingsindustrien på Tøndereggen*, 2. udg., 1968, 39 s.; Emil Hannover, *Tønderske Kniplinger*, 1911, 108 s. (fotografiske optryk: 1974 og 1989).
10. Bo Hakon Jørgensen, Erik Skyum-Nielsen, Harly Sonne, Pia Tafdrup & Søren Ulrik Thomsen (red.), *Rocky Mountains. Festskrift til Per Højholts 60 års dag 22.7.1988*, 1988, s. 205. Fotografiet befinder sig i Museumsberg Flensburg (Abt. Folkskunde, Heinrich Sauermann Haus). Erik A. Niensens bidrag, »Kvindestillatet«, s. 58-65, præsenteres i en fodnote som »titelstykket i dr. Paulus Contrarius' samling *Kvindestillatet og andre smutveje*«.
11. Jf. Jean-François Lyotard, *La Condition postmoderne. Rapport sur le savoir*, Paris 1979. På dansk ved Finn Frandsen 1982.
12. Brevet befinder sig nu i Det Kgl. Bibliotek (sign. NBD 2. rk.). Et par skrive- og navnefejl er rettet i gengivelsen hér: 'fantaske sider' > 'fantastiske sider' | 'familieselskab' > 'Familieselskab' | 'osv' > 'osv.' | 'Schousboe' > 'Schoubye' | 'Rocky Mountains' > 'Rocky Mountains' | 'Lyaoutard's' > 'Lyotard's'.

Aage Jørgensen